

Iwona Zachciał

Przypowieści biblijne w pracy biblioterapeuty

Język - Szkoła - Religia 2, 383-389

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Iwona Zachciał
Uniwersytet Gdański

PRZYPOWIEŚCI BIBLIJNE W PRACY BIBLIOTERAPEUTY

Ewangelie św. Mateusza, św. Marka i św. Łukasza zawierają 44 przypowieści. Przypowieści są to *różnej długości opowieści zawierające przesłanie, kryjące się w postaci metafory za prostym, dosłownym znaczeniem*¹. Autorem ich jest Jezus, ale zostały zapisane dzięki wspomnianym ewangelistom. Powodem opowiadania przypowieści było nauczanie lub udzielanie odpowiedzi na pytania bądź krytykę czy chęć kierowania do słuchaczy słów zachęty, upomnienia czy przestrogi.

Niektóre przypowieści skierowane były do uczniów, inne do bliżej nieokreślonego tłumu, jeszcze inne do osób, które przejawiały postawę krytyczną, polemiczną lub wątpiącą wobec Jezusa. Jezus posługiwał się nimi, przemawiając do wielu ludzi, a też prowadząc rozmowy z osobami, *które zapraszały Jezusa na wieczerzę*². Język przypowieści jest *wystarczająco jasny dla tych, którzy chcą je zrozumieć i wystarczająco niezrozumiały dla tych, którzy nie chcą ich zrozumieć*³.

Centrum przypowieści stanowi opowiadanie, w którym obok siebie występują wspomniane już metafory oraz porównania zaczerpnięte z codziennego życia, co pozwala wyjaśnić sprawy trudne do zrozumienia. Przedstawiają historie konkretnych (prawdopodobnych, choć z zasady wymyślonych) zachowań ludzkich. Nie zawierają słów czy wydarzeń, które rzeczywiście zaistniały. Jednak w przypowieściach przedstawiona rzeczywistość jest dobrze znana odbiorcy, jak też postacie i zdarzenia, z którymi spotyka się na co dzień. Bez wysiłku potrafi wyobrazić sobie

---

¹ W.R.F. Browning, *Słownik Biblii*. Warszawa 2005, s. 425.

² Tamże, s. 425.

³ M. Brambilla, *Jezus i wiara. Dzieci pytają. Poradnik dla rodziców*, Kraków 2005, s. 62.

opowiadaną historię, chociaż mogą zaistnieć w niej niezwykle i zaskakujące elementy, które utrzymują w napięciu słuchaczy. Ważne jest też zakończenie i to, czy znajdują się w nim słowa pocieszenia, upomnienia, groźby, czy wskazówki. Przypowieści skupiają się zawsze na moralnym wymiarze świata.

Przypowieść to opowiadanie o zajmującej treści, które przyciąga uwagę odbiorcy. Ma zawsze charakter prowokacyjny, który niepokoi słuchacza, a który może spowodować u niego zmiany i doprowadzić do nawrócenia. Opowiadający przekazując pewną historię, sugeruje, że normalna na pozór rzeczywistość ukrywa głębszą prawdę. Kiedy słuchacze odkrywają, że przedstawiona rzeczywistość jest analogiczna do tej, w której żyją, a więc pośrednio dotyczy ich samych, zdają sobie sprawę, że oceniając ją ocenili także swoje własne postępowanie. Dzięki temu rozumieją, jaka powinna być ich własna postawa, wyciągają wnioski i zaczynają zmieniać swoje życie.

Tak rozumiana treść przypowieści wskazuje na ich funkcję terapeutyczną, którą możemy wykorzystać, prowadząc warsztaty biblioterapeutyczne z dziećmi, młodzieżą, osobami starszymi mającymi różne problemy, z którymi nie mogą sobie sami poradzić. Przez odpowiednio przygotowane zajęcia pomagamy w przezwyciężaniu trudnych sytuacji, staramy się pokazać, co jest ważne w życiu, uczymy pracy w grupie, akceptacji innej osoby, motywujemy do pracy nad własnym charakterem przez naśladowanie i identyfikowanie się z bohaterami, uczymy przebaczenia i okazywania wdzięczności, rozwijamy umiejętność wyrażania własnych opinii itp. Śledząc losy bohaterów przypowieści będących w sytuacjach zbliżonych do sytuacji osób uczestniczących w warsztatach biblioterapeutycznych, możemy wpłynąć na zmianę zachowań, sposobu myślenia oraz pomóc we właściwym funkcjonowaniu w rodzinie, w środowisku, wśród rówieśników.

Z tego też powodu biblioterapeuci sięgają do przypowieści biblijnych, pomagają bowiem zrozumieć człowieka, uwrażliwiają na ludzkie problemy, uczą szacunku dla siebie i innych, ukazują sens przykazań w życiu indywidualnym i społecznym. Znaczenie przypowieści jest ponadczasowe, ich treści są zawsze aktualne. Uniwersalne są też przedstawione problemy i uczucia.

W zależności od istniejącego problemu opracowuje się modele postępowania biblioterapeutycznego. Do każdego modelu opracowuje się

scenariusz i dobiera się tekst tak, aby po jego przepracowaniu osoby dostrzegły, co przeszkadza im w ich codziennym życiu i zaczęły dążyć do zmian z przekonaniem i zaangażowaniem, by umiały nie poddawać się trudnościom i miały dość siły, by walczyć z nimi. Z przypowieścią, w zależności od wieku osób biorących udział w biblioterapii, zapoznaje się w całości lub dobiera istotne dla terapii fragmenty.

Na przykładzie kilku modeli postępowania biblioterapeutycznego przedstawię wykorzystanie wybranych przypowieści:

a) dążący do podnoszenia zbyt niskiej samooceny, braku pewności siebie; uczący umiejętności współdziałania w grupie:

Przypowieść o siewcy (Łk 8,4-15)

- ziarno, które padło na drogę, zostało podeptane i ptaki je wydziobały. Są to osoby, które słuchają, ale boją się bronić dobra, postępuwać według przyjętych zasad, biernie się przyglądają, gdy komuś dzieje się krzywda.
- ziarno, które padło na skałę, gdy wzeszło, uschło, bo nie miało wilgoci. Są to osoby, które przyjmują dobre wzorce i postępują według nich, gdy sytuacja nie wymaga od nich określenia się, ale nie mają korzeni (siły woli) i dlatego w momencie nawet najmniejszych trudności nie mają siły się sprzeciwić – powiedzieć nie.
- ziarno, które padło między ciernie, razem z nimi wyrosło, a ciernie zagłuszyły je. Są to osoby, które słuchają, ale odchodzą, bo dobro zostało zagłuszone przez troski, bogactwo, przyjemności, różne uzależnienia. To jest dla nich ważniejsze.
- ziarno, które padło na ziemię żyzną, gdy wyrosło, wydało plon stokrotny. Są to osoby, które mają swoje zdanie i potrafią go bronić w każdej sytuacji, konsekwentnie dążąc do celu.

Przypowieść ta prowadzi do zastanowienia jaka jest moja postawa jako siewcy (co daję innym jako człowiek) lub jako miejsca, na które padło ziarno (czy przyjmuję dobro czy zło, czy umiem bronić swego zdania, czy umiem wytrwać w postanowieniu czynienia dobra?). Daje też nadzieję, że pomimo wielu przeciwności osiąga się cel.

b) wzmacniający poczucie własnej wartości; ukazujący wartość pracy nad sobą; wyrabiający umiejętność rozpoznawania swoich mocnych i słabych stron:

Przypowieść o talentach (Mt 25,14-30)

Przypowieść prowadzi do zastanowienia się nad swoimi możliwościami i ich wykorzystaniem dla siebie i innych. Uczy kształtowania właściwego stosunku do własnych pozytywnych i negatywnych emocji, budzenia zaufania, radości z osiągnięcia celów, właściwego wykorzystywania swoich zdolności oraz umiejętności szukania pomocy. Uczy też walki z lenistwem.

c) przeciwdziałający uzależnieniom; pomagający w podejmowaniu ważnych decyzji:

O bogatym młodzieńcu (Mt 19,16-22)

Przypowieść zachęca do postępowania według przyjętych zasad i uczy dokonywania właściwych wyborów w czym mogą nam pomóc inne osoby, np. rodzice czy przyjaciele. Mówi nam o tym, że nie jesteśmy sami. Pomaga nam odpowiedzieć na pytania: co robić, by być szczęśliwym? co w życiu jest ważniejsze: pieniądze, dobra materialne, czy miłość, przyjaźń?

d) ukazujący oblicza miłości:

O Synu Marnotrawnym (Ł 15,11-32).

Przypowieść ukazuje bezgraniczną miłość ojca, uczy odpowiedzialności za swoje czyny, za powzięte decyzje, przestrzega przed bezkrytycznymi wyborami, uczy pokory, przebaczenia oraz odwagi w przyznawaniu się do popełnionych błędów. Na przykładzie dwóch braci można też dyskutować o wzajemnych stosunkach między rodzeństwem.

e) kształtujący umiejętności mówienia o sobie; uczący krytycznej oceny swego postępowania:

O modlącym się Faryzeuszu i Celniku (Ł 18,10-14).

Przypowieść uczy umiejętności oceniania siebie i innych, wyrażania wdzięczności. Zachęca też do walki z pychą i zarozumiałością.

f) kształtujący umiejętność samooceny:

O drogocennej perle (Mt 13,45-46).

Przypowieść uczy dokonywania wyborów, np. kolegów, przyjaciół, szukania tego, co wartościowe wewnątrz, a nie na zewnątrz, szukania wzorców moralnych oraz właściwych wartości w życiu.

g) uczący umiejętności wyboru między dobrem a złem:

O kłkolu (M 13,24-30).

Przypowieść uczy właściwych zachowań i postaw, umiejętności mówienia „nie” złym namowom, nabywania umiejętności dotrzymywania danego słowa.

h) wzbudzający wrażliwość na krzywdę innych; uczący tolerancji wobec inności:

O miłosiernym Samarytaninie (Ł 10,30-37).

Przypowieść uczy szacunku do drugiego człowieka, umiejętności okazywania pomocy każdemu niezależnie od wieku, koloru skóry, przekonań itp., wiary w drugiego człowieka.

i) dążący do nauczenia umiejętności okazywania pomocy innym oraz budzenia uczucia odpowiedzialności za drugiego człowieka:

O trosce o zagubioną owcę (Mt 18,12-14).

Przypowieść przekonuje nas, że każda osoba jest ważna, wnosi coś do naszego życia, wpływa na nasze postępowanie. Uczy wybaczenia i podtrzymywania przyjaźni. Zachęca do powrotu nawet wówczas, gdy zrobiło się coś niezgodnego z naszymi przekonaniami.

j) uczący umiejętności dokonywania wyboru i odrzucenia tego, co złe, oraz szukania wartości w otaczającym świecie:

O niewodzie (M 13,47-50).

Przypowieść pokazuje nam, że spotykamy na swej drodze wielu ludzi, ale powinniśmy dokonywać wyboru, patrzeć krytycznie, powinniśmy szukać wartości, które pomogą nam godnie żyć. Odrzucać to, co prowadzi do złego, rezygnować ze złych „przyjaźni”.

k) uczący roztropnego postępowania:

O dziesięciu pannach (M 25,1-13).

Przypowieść uczy umiejętności podejmowania decyzji, nawołuje do zastanawiania się nad tym co robię, co mówię. Wskazuje, że należy liczyć na siebie, a nie na to, że ktoś za Ciebie wykona zadanie.

l) ukazujący rolę rodziny i kultywowanych tradycji:

O dwóch domach na różnych fundamentach (Mt 7,24-27).

Przypowieść uczy, że nasze życie należy budować na mocnych fundamentach, czyli wartościach takich jak: prawda, sprawiedliwość, uczciwość, zaufanie, prawdziwa przyjaźń. Należy unikać złych przyzwyczajęń i złych ludzi.

m) uczący panowania nad swoimi odruchami i współdziałania w grupie:

O niebezpieczeństwie pierwszych miejsc przy stole (Ł 14,8-11).

Przypowieść zachęca do zastanawiania się nad swoim postępowaniem, uznania tego, że ktoś jest lepszy ode mnie. Uczy pokory, a też współdziałania w grupie.

n) uczący umiejętności hierarchizowania wartości:

O fidze nie dającej owoców (Ł 13,6-9).

Przypowieść uczy wybaczenia, cierpliwości, dawania drugiej szansy. Ukazuje sens praw i obowiązków oraz nakazów i zakazów w życiu.

o) wyrabiający umiejętność przyznawania się do swoich błędów i dążenie do ich naprawy:

O robotnikach (Mt 20,1-16).

Przypowieść mówi: Jak można stać się dobrym, gdy nikt nie mówi o dobroci, jak można wierzyć w siebie, gdy wszyscy mówią, że jest się do niczego, że nic ze mnie nie będzie? Wskazuje, jak postępować, by nie ranić nikogo, jak pomóc uwierzyć w siebie. Uczy, że nie należy nikogo wyśmiewać, lekceważyć, odrzucać.

Przypowieści dotyczą stosunków międzyludzkich. Kwestionują zachowania i sposób życia ludzi, zachęcają do zmiany sposobu patrzenia i postępowania. Zachęcają do dyskusji przez pytania w nich zawarte. Pracując z tymi tekstami, trzeba umieć przyjąć zawarte w nich przesłania. Należy uzmysłowić sobie, że występujące w nich postacie i wydarzenia z ich życia pełnią dla nas rolę wzorców osobowych, przekazują właściwe postawy moralne stanowiące życiowe drogowskazy przy poszukiwaniu wzorców własnego życia. Mają też wyzwalać chęć naśladowania i identyfikowania się z nimi w pracy nad własnym charakterem.

Przypowieści mają wartość dla indywidualnego rozwoju jednostki, a także dla jej rozwoju społecznego i kształtowania postaw ułatwiających życie w rodzinie, klasie, wśród kolegów, znajomych. Wspierają rozwój emocjonalny, ale też uczą szacunku dla siebie i innych ludzi.

Prowadząc zajęcia biblioterapeutyczne, pomagamy w odkryciu u siebie pozytywnych cech charakteru, wskazujemy drogę ich wykorzystania w codziennym życiu, czyniąc coś dobrego dla innych. Uczestnicy zajęć udzielają sobie nawzajem cennych informacji, wzmacniając pozytywne zachowania w konkretnych sytuacjach. Biblioterapeuci pomagają zrozumieć siebie i otaczającą rzeczywistość. Starają się odpowiedzieć na trudne pytania nurtujące młodzież.